

Hjemtagning reducerer konkurrenceudsættelsen af offentlige opgaver

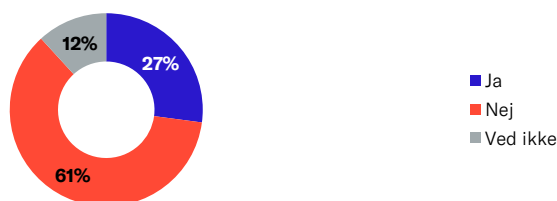
Resume

Dansk Erhvervs medlemmer oplever, at flere og flere opgaver bliver hjemtaget af det offentlige. Der kan være gode argumenter for at hjemtage opgaver i en periode for derefter at genudbyde opgaverne igen. Alt for mange opgaver bliver dog aldrig genudbudt. Det gør det svært at vurdere, om vi får den bedste kvalitet for de skattekrone, som bruges til at finansiere fx ældrepleje, affaldshåndtering eller beskæftigelsesindsatsen i kommunerne.

Den stigende hjemtagning af opgaver spiller ind i en større dagsorden omkring konkurrenceudsættelse af opgaver i det offentlige. Efter en årrække med stigende konkurrenceudsættelse i stat, kommuner og regioner, er udviklingen stagneret de seneste år. Der er opgaver for ca. 420 mia. kr. i det offentlige, som det giver mening at konkurrenceudsætte. I 2018 er 25,5 pct. af de udbudsegnede offentlige opgaver blevet markedsprøvet svarende til en værdi af ca. 105 mia. kr. Det svarer til, at konkurrenceegnede offentlige opgaver for ca. 315 mia. kr. ikke konkurrenceudsættes.

Når opgaverne ikke markedsprøves, kan det have betydning for *kvaliteten* af de serviceydelser, som vi yder fx syge og ældre i Danmark. Derudover kan der også være penge at spare, hvis markedet testes. Statskassen vil fx kunne spare i omegnen af 3 mia. kr. hvis alle udbudsegnede opgaver blev udbudt med en dertilhørende besparelse på blot 1 pct. i gennemsnit på tværs af projekterne. Besparelserne ville derefter kunne geninvesteres i samfundet for at højne serviceniveauet eller investere i samfundet på anden vis.

Figur 1: **Har I oplevet, at det offentlige har hjemtaget en opgave, som din virksomhed skulle have leveret på eller har leveret på inden for de seneste tre år?**

Kilde: Dansk Erhverv, oktober 2019.

Anm: n = 339. Det er kun virksomheder, som sælger til det offentlige, som indgår i denne figur.

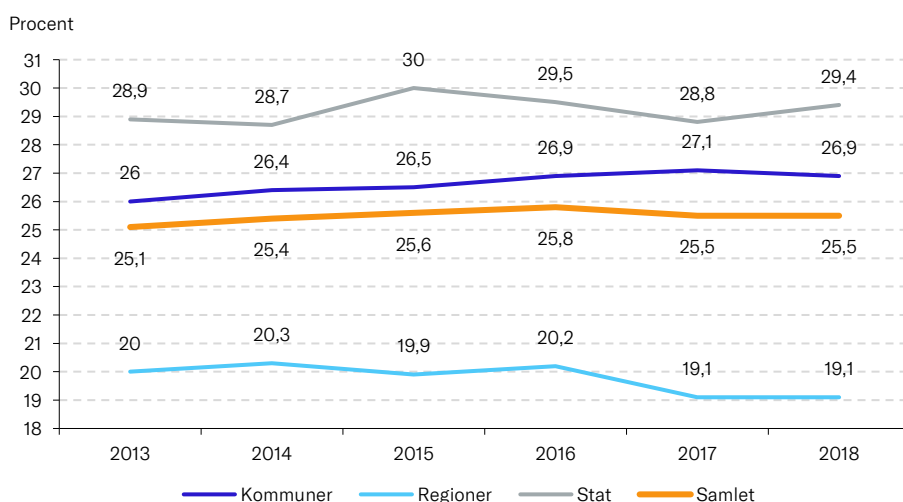
Af: Morten Jung, markedschef og Jakob Kæstel Madsen, analysekonsulent.

Konkurrenceudsættelsen er stagneret

Konkurrenceudsættelsen af offentlige opgaver er gået i stå. Konkurrenceudsættelsen ligger samlet set på 25,5 pct., hvilket er uændret siden 2017¹. Udviklingen dækker over, at den kommunale konkurrenceudsættelse er faldet en smule fra 27,1 til 26,9 pct., mens den statslige konkurrenceudsættelse er steget med 0,6 pct.-point fra 28,8 til 29,4. Den regionale konkurrenceudsættelse ligger uændret på 19,1 pct., men ligger dog generelt på et lavere niveau nu end i årene fra 2013-2016.

Selvom den samlede konkurrenceudsættelse er uændret siden 2017, er der stadig tale om et fald, hvis man sammenligner med 2016, hvor den samlede konkurrenceudsættelse var 0,3 pct.-point højere end den er i dag. Da det er muligt at konkurrenceudsætte opgaver for ca. 420 mia. kr. i den offentlige sektor, svarer faldet altså til, at opgaver for 1,3 mia. kr. ikke længere udsættes for konkurrence fra private leverandører.

Figur 2: **Udviklingen i konkurrenceudsættelsen på tværs af kommuner, regioner og stat. 2013-2018.**

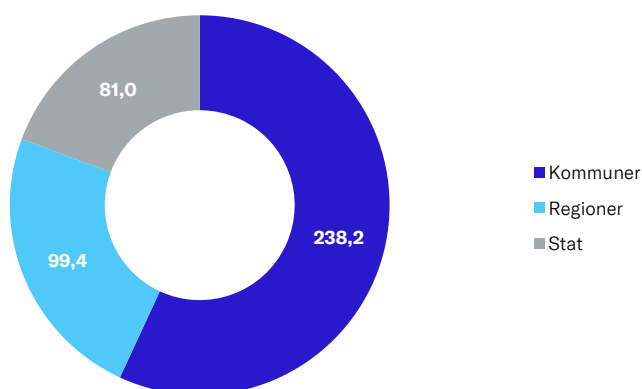

Kilde: Status for offentlig konkurrence, KFST, 2019.

Anm: Værdien af de opgaver, som er mulige at konkurrenceudsætte er; samlet (418,6 mia. kr.), stat (81 mia. kr.), regioner (99,4 mia. kr.) og kommuner (238,2 mia. kr.). Bemærk, at y-aksen ikke starter i 0.

Det er særligt vigtigt, at vi fokuserer på konkurrenceudsættelsen i den kommunale sektor. Figuren nedenfor viser et overblik over værdien af de opgaver på tværs af kommuner, region og stat, som det er muligt at konkurrenceudsætte. Figuren viser tydeligt, at kommunerne står for langt den største andel med opgaver til en samlet værdi af 238,2 mia. kr. hvoraf der kun konkurrenceudsættes 26,9 pct. svarende til en værdi på 64,1 mia. kr. I den kommunale sektor alene er der altså opgaver for 174,1 mia. kr. som kan konkurrenceudsættes, men ikke bliver det.

Figur 3: **Værdien af offentlige opgaver, som er mulige at konkurrenceudsætte, fordelt på kommuner, regioner og stat. 2019. Mia. kr.**

Kilde: Status for offentlig konkurrence, KFST, 2019.

Anm: Den samlede værdi af de offentlige opgaver, som det er muligt at konkurrenceudsætte, er 418,6 mia. kr.

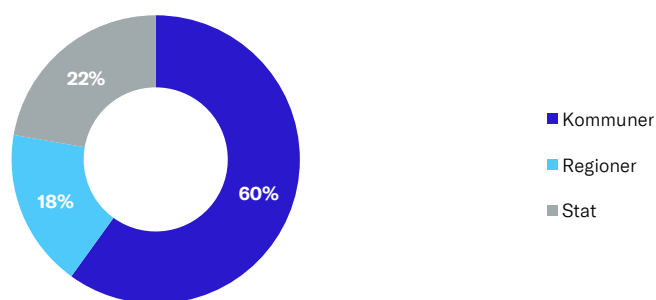
Det danske velfærdssamfund er allerede under pres og kommer det i stigende grad i de kommende år, når det demografiske pres for alvor melder sig. Konkurrenceudsættelse er en vigtig drivkraft i at skabe effektiviseringer, kvalitetsudvikling og innovation i den offentlige sektorⁱⁱ, som kan give os flere penge til at prioritere velfærden for.

Derfor er det vigtigt, at vi insisterer på, at det offentlige bliver bedre til at konkurrenceudsætte opgaver. Ikke nødvendigvis fordi private leverandører leverer bedre eller billigere end offentlige leverandører, men fordi danskerne fortjener gennemsigtighed i forhold til, om de får mest mulig værdi for deres skatte kroner.

Kommunerne hjemtager opgaver i stor stil – og forsømmer ofte at genudbyde dem igen

Kommunerne konkurrenceudsatte i 2018 opgaver for 64,1 mia. kr. Kommunernes konkurrenceudsættelse udgør således 60 pct. af de 106,7 mia. kr. som det offentlige konkurrenceudsatte opgaver for i 2018. Ønsker man derfor at undersøge offentlig hjemtagning af opgaver, er kommunerne et oplagt sted at starte. Dansk Erhverv har i 2018 foretaget en undersøgelse blandt landets kommunaldirektører, som afdækker omfanget af kommunernes hjemtagning af opgaver samt bevæggrunden herfor.

Figur 4: **Fordelingen af værdien af konkurrenceudsatte offentlige opgaver på tværs af kommuner, regioner og stat.**

Kilde: Dansk Erhvervs beregninger på baggrund af "Status for offentlig konkurrence", KFST, 2019.

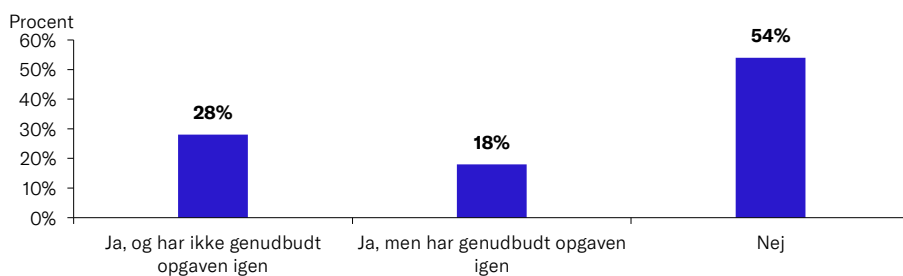
Anm: Den samlede værdi af de opgaver, som blev konkurrenceudsat i 2018 i det offentlige, var 106,7 mia. kr.

Kommunaldirektørerne bekræfter billedet af, at udfordringen med hjemtagning af opgaver er omfattende. Siden 2015 har næsten halvdelen af de danske kommuner hjemtaget opgaver. De underliggende tendenser viser også, at hjemtagning er et fænomen, som sker på tværs af landet og er uafhængig af borgmesterens partipolitiske tilhørsforhold.

Der kan være gode argumenter for, at kommuner hjemtager opgaver. Private leverandører kan fx gå konkurs og være ude af stand til at løse de tildelte opgaver. For at fastholde konkurrencen om den pågældende opgave bør kommunerne genudbyde opgaverne inden for en rimelig periode. Ved genudbud af opgaven kan kommunen enten vinde udbuddet selv via kontrolbud eller lade opgaven gå til en anden privat leverandør.

Figuren nedenfor viser dog, at hele 28 pct. af de danske kommuner, som har hjemtaget opgaver siden 2015, ikke har genudbudt opgaverne igen. Det vil med andre ord sige, at opgaven stadig ligger i kommunalt regi, selvom den tidligere har været løst af private leverandører. Det kan være en af forklaringerne på den stagnerende konkurrenceudsættelsesgrad, som har vist sig de seneste år.

Figur 5: **Har din kommune hjemtaget opgaver siden 1. januar 2015?**

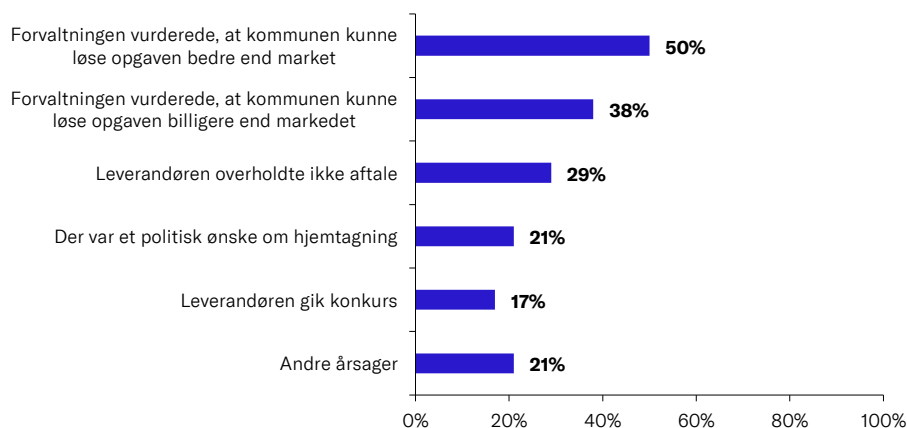

Kilde: Dansk Erhvervs Kommunaldirektørundersøgelse 2018.

Anm: n = 50.

De danske kommuner hjemtager primært opgaver, fordi de mener, at de selv kan løse opgaverne bedre og/eller billigere end private leverandører. Det kan sagtens være tilfældet i nogle sager på konkrete tidspunkter. Kommunerne mister dog hurtigt fornemmelsen for, hvad der er den bedste og billigste løsning, hvis ikke opløsningen markedsprøves regelmæssigt og gerne senest to år efter, at opgaven er hjemtaget.

Figur 6: **Når du tænker tilbage på den seneste opgave, som I har hjemtaget, hvilke årsager var der da til, at I hjemtog opgaven?**

Kilde: Dansk Erhvervs Kommunaldirektørundersøgelse 2018.

Anm: n = 24. Det har været muligt at angive flere svar.

Virksomhederne oplever også konsekvenserne af stigende hjemtagning

Inden for de seneste tre år har hvert fjerde medlem af Dansk Erhverv, som sælger til det offentlige, oplevet offentlig hjemtagning af en opgave, som virksomheden enten var i gang med at løse eller som der var indgået aftale om, at de skulle have løst. Det svarer til, at hver ottende af Dansk Erhvervs medlemmer har oplevet hjemtagning inden for de seneste tre år. Det er en markant tendens, som er med til at forklare den stagnerende konkurrenceudsættelse i stat, regioner og kommuner.

Figur 7: **Har I oplevet, at det offentlige har hjemtaget en opgave, som din virksomhed skulle have leveret på eller har leveret på inden for de seneste tre år?**

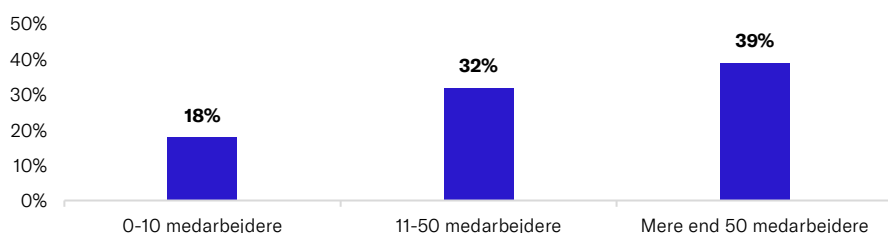

Kilde: Dansk Erhverv, oktober 2019.

Anm: n = 339. Det er kun virksomheder, som sælger til det offentlige, som indgår i denne figur.

Det er særligt Dansk Erhvervs større medlemmer, som har oplevet hjemtagning af opgaver de seneste tre år. Det er således hele 39 pct. af virksomhederne med mere end 50 ansatte, som har oplevet hjemtagning af opgaver de seneste tre år.

Figur 8: **Andelen af Dansk Erhvervs medlemmer, som sælger til det offentlige og har oplevet hjemtagne opgaver inden for de seneste tre år.**

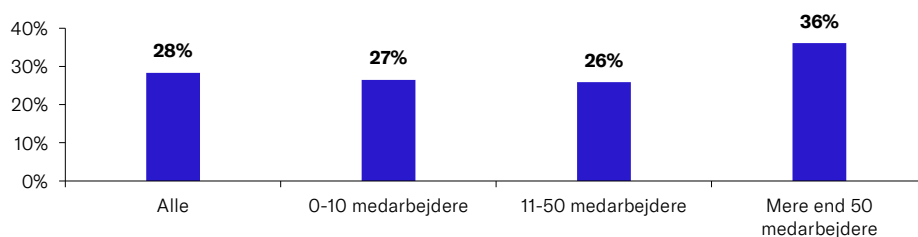

Kilde: Dansk Erhverv, oktober 2019.

Anm: n (alle) = 339. n (0-10 medarbejdere) = 151. n (11-50 medarbejdere) = 116. n (mere end 50 medarbejdere) = 72. Det er kun virksomheder, som sælger til det offentlige, som indgår i denne figur. Figuren viser de virksomheder, der har svaret ja til spørgsmålet: "Har I oplevet, at det offentlige har hjemtaget en opgave, som din virksomhed skulle have leveret på eller har leveret på inden for de seneste tre år?".

Opfattelsen af hjemtagning som et stigende problem støttes af en lang række af de virksomheder, som sælger til det offentlige. Her svarer lige godt en fjerdedel af Dansk Erhvervs medlemmer, at de anser hjemtagning som et stigende problem. Andelen er en smule større for virksomheder med mere end 50 ansatte.

Figur 9: **Hvis du tænker tilbage på de seneste tre år, er det så dit indtryk, at det offentlige i højere grad end tidligere er begyndt at hjemtage opgaver?**

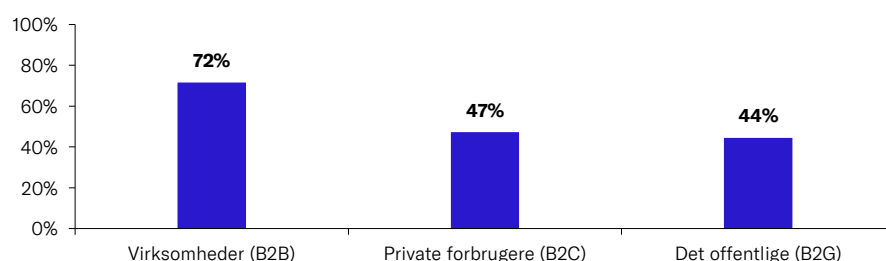
Kilde: Dansk Erhverv, oktober 2019.

Anm: n (alle) = 339. n (0-10 medarbejdere) = 151. n (11-50 medarbejdere) = 116. n (mere end 50 medarbejdere) = 72. Det er kun virksomheder, som sælger til det offentlige, som indgår i denne figur.

Dansk Erhvervs medlemmer er storleverandører af varer og serviceydelser til det offentlige

Dansk Erhvervs medlemmer er i høj grad leverandører til det offentlige. Det er både i form af varer, men især tjenesteydelser i som fx rengøring, affaldshåndtering og ældrepleje. Hele 44 pct. af Dansk Erhvervs medlemmer sælger varer eller serviceydelser til det offentlige, som det fremgår af figuren nedenfor.

Figur 10: Hvilke kundegrupper sælger din virksomhed til?

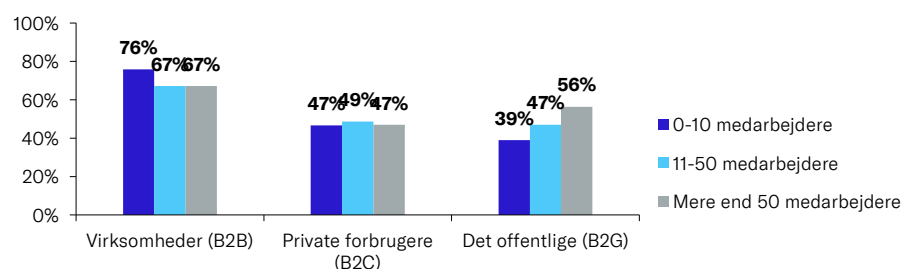

Kilde: Dansk Erhverv, oktober 2019.

Anm: n = 763. Kategorierne "Andre" og "Min virksomhed sælger hverken produkter eller serviceydelser" er ikke vist i figuren.

Det er særligt større virksomheder med mere end 50 medarbejdere, som sælger til det offentlige. Her er det 59 pct. af virksomhederne, som sælger til det offentlige, mod hhv. 47 pct. og 39 pct. for virksomheder med 10-49 ansatte og 0-9 ansatte.

Figur 11: Hvilke kundegrupper sælger din virksomhed til?

Kilde: Dansk Erhverv, oktober 2019.

Anm: n (0-10 medarbejdere) = 388. n (11-50 medarbejdere) = 247. n (mere end 50 medarbejdere) = 128.

Om dette notat

Arbejdet med analysenotatet er afsluttet den 26. februar 2020.

Dansk Erhvervs medlemsundersøgelser

Dansk Erhverv har foretaget en medlemsundersøgelse, som skulle afdække virksomhedernes holdning til hjemtagning og konkurrenceudsættelse. Der er 763 virksomheder, som har svaret på undersøgelsen. Disse virksomheder er repræsentative for Dansk Erhvervs medlemmer på en række baggrundsvariable, såsom størrelse, branche og region. Stikprøven er dog ikke repræsentativ for det samlede danske erhvervsliv, da Dansk Erhverv ikke har medlemmer inden for bestemte brancher. Den maksimale stikprøveusikkerhed i en undersøgelse med 763 respondenter er +/- 3,6 pct. point. Usikkerheden er naturligvis større i de tabeller eller figurer, som bygger på færre respondenter.

Dansk Erhvervs Kommunaldirektørundersøgelse 2018

Dansk Erhverv har i samarbejde med Danske Kommuner undersøgt kommunernes holdning til en række spørgsmål om kommunernes hjemtagning af opgaver. Undersøgelsen er sendt til Danmarks 98 kommunaldirektører. 50 af landets kommuner har besvaret spørgeskemaet. Datagrundlaget bygger altså på cirka halvdelen af de danske kommuner og stikprøven er fint fordelt på tværs af størrelse, region og borgmesterens partifarve.

Om Dansk Erhvervs Analysenotater

Dansk Erhverv udarbejder løbende analyser, som samles i analysenotater. Ambitionen er at udgøre et kvalificeret og anvendeligt beslutningsgrundlag i forhold til væsentlige, aktuelle udfordringer på alle områder, som har betydning for dansk erhvervsliv og den samfundsøkonomiske udvikling. Det er tilladt at citere fra Dansk Erhvervs analysenotater med tydelig henvisning til Dansk Erhverv.

Kontakt

Henvendelser angående analysen kan ske til analysekonsulent Jakob Kæstel Madsen på jkm@danskerhverv.dk eller tlf. 3374 6079.

Henvendelser angående hjemtagning og offentlig-privat samarbejde kan ske til markedschef Morten Jung på mju@danskerhverv.dk eller tlf. 3374 6077.

NOTER

ⁱ <https://www.kfst.dk/media/55713/status-for-offentlig-konkurrence-2019-091219.pdf>

ⁱⁱ <https://www.kfst.dk/media/55713/status-for-offentlig-konkurrence-2019-091219.pdf>